

POPÉLY ÁRPÁD

A csehszlovák–magyar lakosságcsere kronológiája

1943. december

A korábban csupán a németek háború utáni kitelepítését szorgalmazó Edvard Beneš Moszkvában, a szovjet vezetőkkel folytatott tárgyalásai során felveti a magyar lakosság kitelepítésének lehetőségét is.

1944. november 23.

A londoni csehszlovák emigráns kormány memorandummal fordul az USA, Nagy-Britannia és a Szovjetunió kormányához, amelyben hivatalosan is felkéri őket, hogy járuljanak hozzá a német és magyar lakosság háború utáni kitelepítéséhez.

1945. január 15.

Moszkvában a Magyarországgal kötendő fegyverszüneti megállapodás feltételeinek rögzítése során a londoni csehszlovák emigráns kormány moszkvai követe megpróbálja elérni a felvidéki magyarság háború utáni egyoldalú kitelepítésének belefoglalását az egyezménybe. A fegyverszüneti egyezmény aláírására január 20-án kerül sor Moszkvában.

1945. április 5.

Kassán az Edvard Beneš által előző nap kinevezett csehszlovák kormány nyilvánosságra hozza programját, az ún. kassai kormányprogramot, amely a kollektív bűnösség elve alapján kilátásba helyezi a magyar és német kisebbség felelősségre vonását és megfosztását csehszlovák állampolgárságától, vagyona lefoglalását és ún. nemzeti gondnokság alá helyezését, mezőgazdasági tulajdona elkobzását, s a német és magyar iskolák bezárását.

1945. április 13.

Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottsága úgy határoz, hogy beszünteti a magyarok és németek párttagságát és pártba való felvételét, egyúttal felkéri a Belügyi Megbízotti Hivatalt, hogy dolgozza ki a magyar lakosság kitelepítésének tervét.

1945. május 3.

Pozsonyban a helyi hatóságok megkezdik a magyarok és németek kilakoltatását és internálását a tölténygyári gyűjtőtáborba, valamint a Duna túlsó partján fekvő Pozsonyligetfaluba. Ezzel egyidőben Szlovákia más térségeiben is kezdetét veszi a magyarok letartóztatása és internálása.

1945. május 5.

A Belügyi Megbízotti Hivatal körlevélben utasítja a magyarlakta vidékek járási nemzeti bizottságait és járási komisszárait, hogy azonnal toloncoljanak ki az országból minden olyan magyar állampolgárt, aki 1938. november 2-a után telepedett le a Magyarországhoz csatolt területeken.

1945. május 23.

A csehszlovák kormány a belügy-, a külügy- és a nemzetvédelmi miniszter részvételével háromtagú bizottságot állít fel azzal a feladattal, hogy dolgozza ki a németek és magyarok kitelepítésének részleteit.

1945. május 25.

Gustáv Husák belügyi megbízott az SZNT ülésén ismerteti a magyarok kitelepítésének tervét, amely szerint az első szakaszban kiutasítanak Szlovákiából azokat, akik 1938. november 2. után telepedtek le az akkor Magyarországhoz csatolt területeken, majd azokat, akik vétettek a köztársaság ellen, nyilas vagy más szervezetek tagjai voltak, valamint azokat, akiket büntetőjogilag felelősségre vonnak és elítélnék. Ezt követően kerülne sor a még Szlovákiában maradó magyarok kicserélésére a magyarországi szlovákokért.

1945. május 26.

Megkezdődik a nem őshonos magyarok szervezett kitoloncolása Csehszlovákiából. A kitelepítettek pontos száma ismeretlen, csehszlovák adatok szerint június végéig 31 780 magyar kénytelen elhagyni az ország területét.

1945. június 8.

A csehszlovák kormány ülésén döntés születik arról, hogy memorandumban fogja kérni a győztes nagyhatalmaktól a német és magyar lakosság kitelepítésének jóváhagyását.

1945. június 16.

Az SZLKP KB Elnöksége határozatban sürgeti a magyar lakosság egyoldalú, illetve lakosságcsere keretében történő kitelepítését, a "visszatért városok" és Pozsony magyartalanítását, s a déli határvidék szlovákokkal való benépesítését.

1945. július 3.

A csehszlovák kormány jegyzékben kéri fel a háború győztes nagyhatalmait, hogy potsdami értekezletükön tűzzék napirendre a német és a magyar kisebbség kitelepítésének kérdését. A jegyzék szerint a kitelepítés 2–2,5 millió németet és kb. 400 ezer magyart érintene, miközben a magyarok egy részének kitelepítése lakosságcsere formájában is megvalósulhatna, mivel Magyarországról állítólag 345 ezer szlovák kíván áttelepülni Csehszlovákiába.

1945. július 17.

Edvard Beneš kiadja 27/1945 sz. dekrétumát "a belső telepítés egységes irányításáról". A belső telepítésnek a dekrétum által is megfogalmazott célja "a Csehszlovák Köztársaság valamennyi térségének visszajuttatása az eredeti szláv elem birtokába".

1945. augusztus 2.

Véget ér a potsdami konferencia, amely jóváhagyta a német lakosság kitelepítését Csehszlovákiából, Lengyelországból és Magyarországról, a szlovákiai magyarság kitelepítésének kérdésével ugyanakkor a csehszlovák kérés ellenére nem foglalkozott.

Edvard Beneš kiadja 33/1945 sz. alkotmánydekrétumát "a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről", amely az aktív antifasiszta harcosok kivételével megfosztja csehszlovák állampolgárságától a teljes német és magyar kisebbséget.

1945. augusztus 16.

A csehszlovák kormány a nagyhatalmakhoz intézett jegyzékében a németek kitelepítésére vonatkozó potsdami határozatra hivatkozva reményét fejezi ki, hogy a nagyhatalmak egyetértének majd a csehszlovákiai magyar és a magyarországi szlovák lakosság cseréjével.

1945. augusztus 23.

Az SZNT kiadja 104/1945 sz. rendeletét "a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról". A jogszabály a magyarok esetében meghagyja az 50 ha alatti mezőgazdasági ingatlant, elrendeli ugyanakkor azon társaságok és jogi személyek mezőgazdasági vagyonának elkobzását, amelyek részvényeinek többségét magyarok vagy németek birtokolják.

1945. szeptember 3.

Dalibor M. Krno, a csehszlovák kormány budapesti képviselője Gyöngyösi János magyar külügyminiszterrel folytatott megbeszélésén hivatalosan kezdeményezi, hogy a két ország kezdjen tárgyalásokat a lakosságcseréről. Gyöngyösi a népcseré gondolatát elveti, s közli, hogy ha Csehszlovákia meg akar szabadulni a magyaroktól, azt a határ megfelelő kiigazításával is megteheti.

1945. szeptember 15.

Vladimír Clementis csehszlovák külügyi államtitkár az SZNT ülésén sürgeti a magyar kérdés "definitív" megoldását, amit egyedül a magyar kisebbség kitelepítésével lehet elérni.

1945. október 1.

Edvard Beneš kiadja 88/1945 sz. dekrétumát az általános munkakötelezettségről, amely értelmében egy évi időtartamra közmunkára kötelezhető minden 16 és 55 év közötti férfi, illetve 18 és 45 év közötti nő.

1945. október 9.

Dalibor M. Krno, a csehszlovák kormány budapesti megbízottja Dálnoki Miklós Béla magyar miniszterelnökhöz intézett levelében ismét indítványozza, hogy Csehszlovákia és Magyarország kezdjen közvetlen tárgyalásokat a lakosságcseréről.

1945. október 25.

Edvard Beneš kiadja 108/1945 sz. dekrétumát "az ellenséges vagyon elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapokról", amellyel elrendeli a német és magyar jogi és természetes személyek minden ingó és ingatlan vagyonának elkobzását.

A csehszlovák hatóságok a kényszerű lakosságcserétől vonakodó Magyarországra való nyomásgyakorlás céljából a 88/1945 sz. elnöki dekrétumra hivatkozva megkezdik a közmunkára kijelölt szlovákiai magyar férfiak csehországba deportálását.

1945. december 3–6.

Prágában Vladimír Clementis külügyi államtitkár és Gyöngyösi János külügyminiszter tárgyalásokat folytat a csehszlovák–magyar lakosságcseréről. A csehszlovák elképzelés értelmében a magyar kisebbség egy része a paritásos lakosságcsere keretében hagyná el az országot, a többit egyoldalúan telepítenék át Magyarországra. A magyar fél a népcseré fel-

tételül a magyarelles intézkedések hatálytalanítását, valamint a népcseré után is Csehszlovákiában maradó magyarok kisebbségi jogainak biztosítását, vagy lakóterületükkel együtt Magyarországhoz való csatolását szabja.

1945. december 4.

A tárgyalások felvételének eredményeként a csehszlovák kormány leállítja a magyar férfiak csehországi deportálását. December 1-jéig közel 10 000 magyart szállítottak Cseh- és Morvaországba.

1946. február 6–10.

Prágában újabb tárgyalásokra kerül sor a csehszlovák–magyar lakosságcseréről, amelyen a magyar küldöttség – fenntartásai ellenére – elfogadja a csehszlovák fél által javasolt lakosságcsere-egyezményt.

1946. február 27.

Budapesten Vladimír Clementis és Gyöngyösi János aláírja a csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezményt, amelynek V. cikke felhatalmazza a csehszlovák kormányt, hogy annyi magyar nemzetiségű személyt telepíthessen át Magyarországra, amennyi magyarországi szlovák önként jelentkezik a Csehszlovákiába való áttelepülésre, VIII. cikkében pedig a magyar kormány kötelezettséget vállal arra, hogy paritáson felül átveszi a szlovák népbíró-ságok által háborús bűnösnek minősített magyarokat is.

1946. március 18.

Ján Čech, a Szlovák Telepítési Hivatal elnöke az SZNT Elnöksége előtt számol be a kitelepítendő magyarok kiválasztásának előkészületeiről. Čech szerint elsősorban a vagyoni, politikai, területi és etnikai kritériumokat fogják figyelembe venni úgy, hogy a kitelepítések által három vagy négy részre darabolják a magyar nyelvterületet.

1946. május 14.

Az SZNT 64/1946 sz. rendeletével oly értelemben módosítja a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról szóló korábbi rendeletét, hogy nem határozza meg a magyaroktól elkobzandó földterület nagyságát, hanem összes mezőgazdasági ingatlanuk elkobzásáról rendelkezik.

1946. június 17.

Július Viktory belügyi megbízott reszlovakizációs hirdetményével kezdetét veszi a reszlovakizációs kampány. A sajtó, a hatóságok és az akció propagálásába tevékenyen bekapcsolódó Szlovák Liga az állampolgárság visszaadásának és a vagyonek kobzás alóli mentesülés ígérete mellett általában a kitelepítéssel fenyegetőzve igyekeznek jelentkezésre bírni a magyarokat.

1946. június 27.

Csehszlovákia átadja Magyarországnak a Csehszlovákiába áttelepülni szándékozó magyarországi szlovákok listáját. A későbbi visszajelentkezések, illetve a névjegyzék pontosítása után az áttelepülni szándékozó szlovákok száma csehszlovák adatok szerint 95 421-re, magyar adatok szerint 95 724-re módosul.

1946. július 1.

Véget ér a reszlovakizációs kérvények leadására kijelölt 2 hetes határidő, amely során 108 387 magyar család, azaz 352 038 személy kérte szlovákká minősítését.

1946. július 29.

Párizsban megnyílik a békekonferencia a Magyarországgal, Olaszországgal, Romániával, Bulgáriával és Finnországgal kötendő békeszerződés előkészítésére. A csehszlovák küldöttség vezetője Jan Masaryk, a magyar delegációt Gyöngyösi János vezeti.

1946. augusztus 1.

Pozsonyban a Csehszlovákiából kitelepítendő magyarok érdekvédelmének ellátására megnyílik a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság Wagner Ferenc minisztériumi jogtanácsos vezette Meghatalmazotti Hivatala.

1946. augusztus 26.

A csehszlovák kormány átnyújtja a magyar kormányhoz azoknak a magyaroknak a jegyzékét, akiket a paritásos lakosságcsere keretében, ill. a paritáson felül "háborús bűnösöként" át kíván telepíteni Magyarországra. A lakosságcsere-egyezmény V. cikke alapján áttelepítésre jelöltek száma csehszlovák adatok szerint 105 047, magyar adatok szerint 106 398; a VIII. cikk alapján ún. háborús bűnösöként áttelepítendővel együtt a jegyzék összesen 181 512 nevet tartalmaz, ami a szlovákiai magyarság közel egyharmadának áttelepítését jelentené.

1946. szeptember 5.

Párizsban a csehszlovák és magyar küldöttség eredménytelen tárgyalásokat folytat a lakosságcsere végrehajtásának lehetőségéről. A magyar fél a népcsere megindítását a vitás kérdések rendezésétől, mindenekelőtt az ún. háborús bűnösök számának csökkentésétől teszi függővé.

1946. október 8.

Wagner Ferenc pozsonyi magyar meghatalmazott a köznyelv által fehér lapnak nevezett Igazolvánnyal értesíti ki a lakosságcsere-egyezmény V. cikke alapján magyarországi áttelepítésre jelölt szlovákiai magyarokat, hogy az áttelepítésre jelöltek névjegyzékében szerepelnek.

1946. október 12.

A párizsi békekonferencia plánuma elfogadja a Magyarországgal kötendő békeszerződés tervezetét: a csehszlovák követeléseket ötről háromra csökkentve beleegyezik 3 dunántúli község (Horvátjárfalu, Oroszvár, Dunacsún) Csehszlovákiához csatolásába, de elutasítja a 200 000 szlovákiai magyar Csehszlovákia által igényelt egyoldalú áttelepítését Magyarországra.

1946. október 31.

Vladimír Clementis külügyi államtitkár a prágai Alkotmányozó Nemzetgyűlés Külügyi Bizottságában a békekonferenciáról tartott beszámolója során kijelenti, hogy amennyiben Magyarország nem egyezik bele a magyar kérdés csehszlovák fél által elképzelt megoldásába, akkor "a végleges megoldást a legrosszabb esetben el tudjuk intézni magunk is".

1946. november 15–19.

A csehszlovák hatóságok megkezdik a szlovákiai magyar családok csehországi deportálását. Az érintett települések lakossága, ha teheti, elmenekül, a magyar határhoz közel eső falvak lakói Magyarországon keresnek menedéket.

1946. november 27.

Gyöngyösi János a csehszlovák kormányhoz intézett jegyzékében közli, hogy a magyar kormány a szlovákiai magyarsággal szembeni bánásmód miatt felfüggeszti a vagyontalan magyarországi szlovákok folyamatban lévő, a csehszlovák fél által szorgalmazott átköltöztetését Csehszlovákiába.

1947. január 25–26.

Gyöngyösi János és Vladimír Clementis magánjellegű tárgyalásokat folytat Pozsonyban a lakosságcsere megkezdéséről. Gyöngyösi a lakosságcsereéről folytatandó tárgyalások újravételének feltételéül a deportálás leállítását szabja, így megegyezésre nem kerül sor.

1947. február 10.

Párizsban a szövetséges hatalmak, köztük Csehszlovákia aláírják Magyarországgal a békeszerződést.

1947. február 22.

A csehszlovák kormány leállítja a szlovákiai magyarság csehországi deportálását. A hivatalos csehszlovák adatok szerint 1946–47 telén összesen 41 666 személyt (9 610 családot) telepítettek át Cseh- és Morvaországba, az erőszakkal áttelepítetteken kívül további 2 489 személy (2 154 család) pedig önként költözött át a cseh országrészekbe. Magyar becslések ezzel szemben 60–100 ezer közöttire teszik a deportáltak számát.

1947. március 23.

Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter vezetésével a lakosságcsere vitás kérdéseinek megtárgyalása céljából 23 tagú magyar delegáció érkezik Pozsonyba. A pozsonyi tárgyalásokon március 26-án megállapodás születik arról, hogy április 8-án kezdetét veszi a lakosságcsere. A népcsere kezdetét később magyar kérésre pár nappal elhalasztják.

1947. április 9.

Budapesten Bólya Lajos elnökletével megalakul a lakosságcsere-egyezmény keretében áttelepítendő, illetve a Csehszlovákiából már átmenekült magyarokat összefogni és gazdaságilag segíteni kívánó "Otthon" Beszerző és Értékesítő Szövetkezet.

1947. április 12.

A Galántai járásbeli Nagymácsédról és Nagyfödéméről, valamint a Zselizi járásban lévő Tergenyéről áttelepítendőkkal elindul az első két vonatszerelvény Magyarország felé, s ezzel a csehszlovák–magyar lakosságcsere keretén belül kezdetét veszi a szlovákiai magyarok áttelepítése.

1947. május 14.

A Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság gondozásában megjelenik Budapesten az "Otthon" Beszerző és Értékesítő Szövetkezet értesítőjének, az *Új Otthon* című hetilapnak az első száma.

1947. május 24.

Az ún. pöstyéni jegyzőkönyv aláírásával véget érnek a lakosságcsere gyakorlati lebonyolításáról március 23. óta zajló tárgyalások. Megállapodás születik többek között az áttelepítendő magyarok földvagyonának nagyságáról, az áttelepülők társadalmi rétegződéséről és a cserekvótába beszámítandó menekültekről. Nem születik ugyanakkor megegyezés az áttelepítésre jelölt ún. háborús bűnösök átvételének ügyében.

1947. augusztus 16.

A budapesti *Új Otthonban* *Mi volt a szlovákiai magyarság?* címmel rövid részlet jelenik meg Fábry Zoltán *A vádlott megszólal* című memorandumából, aminek következtében a szlovák hatóságok augusztus végén betiltják a lap szlovákiai terjesztését.

1947. szeptember 12.

A prágai Népjóléti Minisztérium – arra hivatkozva, hogy Csehszlovákiában még nem sikerült felszámolni a munkaerőhiányt – 231. sz. rendeletével 6 hónappal meghosszabbítja a Csehszlovákiába deportált magyarok eredetileg egy évre szóló munkakötelezettségét.

1947. szeptember 15.

Érvénybe lép a párizsi békeszerződés, amivel párhuzamosan Csehszlovákia és Magyarország felújítja diplomáciai kapcsolatait.

1947. szeptember 16.

Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Bíróság a Csehszlovák Köztársaság szétverésében való részvétel és fasiszta eszmék terjesztésének vádjával kötél általi halálra ítéli a Szovjetunióba hurcolt, s ott 10 évi kényszermunkára ítélt Esterházy Jánost.

1947. szeptember 23.

Varsóban a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának (Kominform) alakuló ülésén a magyar küldöttek Csehszlovákia magyarellenes politikájában jelölik meg a két ország közötti együttműködés és az ún. népi demokratikus országok egységes frontja létrehozásának akadályát.

1947. október 15.

A csehszlovák hatóságok birtokba veszik a párizsi békeszerződés által Csehszlovákiának ítélt három dunántúli községet: Dunacsúnt, Oroszvárt és Horvátjáfalut.

1947. december 20.

Csehszlovákia és Magyarország a közelgő karácsonyra és a nagy hidegre való tekintettel megegyezik a lakosságcsere szüneteltetésében.

1947. december 31.

Befejezi tevékenységét a pozsonyi Szlovák Nemzeti Bíróság és a 77 szlovákiai járási népbíróság. A bíróságok által elítélt 8 055 személy közül 4 812 (59,7%) magyar, 2 295 (28,5%) szlovák, 848 (10,5%) német, 100 (1,2%) pedig egyéb nemzetiségű.

1948. február 23–25.

A Magyar Kommunista Párt és Csehszlovákia Kommunista Pártja vezetése közötti budapesti megbeszélésen megegyezés születik a lakosságcsere folytatásáról. A magyar fél ígéretet tesz rá, hogy a májusi csehszlovákiai választásokig nem veti fel a szlovákiai magyarság helyzetét, amiért cserébe a csehszlovák fél megígéri, hogy nem romlik tovább a magyar kisebbség helyzete.

1948. február 25.

Csehszlovákiában a kommunisták veszik át a hatalmat: Edvard Beneš a kommunista nyomásnak engedve elfogadja a jobboldali miniszterek február 20-án benyújtott lemondását, s Klement Gottwalddal az élén olyan új kormányt nevez ki, amelyben a tárcák többségét a kommunisták birtokolják.

1948. március 2.

Újraindul az 1947. december 20-a óta szünetelő csehszlovák–magyar lakosságcsere.

1948. március 19.

A csehszlovák kormány határozata szerint azok a cseh országrészekben dolgozó magyarok, akik kötelezik magukat, hogy véglegesen letelepednek Csehországban, visszakaphatják csehszlovák állampolgárságukat, egyúttal elrendeli a deportáltak Szlovákiában hagyott ingatlan vagyonának elkobzását és szlovák ún. bizalmiaknak való átadását.

1948. április 19.

A magyar kormány a csehszlovák kormányhoz intézett jegyzékében tiltakozik a magyar kisebbség folytatódó jogfosztása ellen, s kilátásba helyezi a lakosságcsere felfüggesztését, amennyiben Csehszlovákia nem orvosolja az elkövetett sérelmeket.

1948. április 30.

A Népjóléti Minisztérium arra utasítja a csehországi munkahivatalokat, hogy az állampolgárság visszaadására tett ígéret ellenében bírják rá a deportált magyarokat a végleges csehországi letelepedésre. A még Csehországban tartózkodó 32 201 deportált közül mindössze 2 209 kéri állampolgársága visszaadását, s közülük is csupán 1 531 jelzi letelepedési szándékát.

1948. május 9.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elfogadja Csehszlovákia szovjet mintára készült új alkotmányát. Az alkotmánytörvény a Csehszlovák Köztársaságot a csehek és szlovákok nemzet-államként határozza meg, nemzetiségi jogokat nem tartalmaz, a kisebbségek létezéséről említést sem tesz.

1948. május 18.

A magyar kormány ideiglenesen felfüggeszti a lakosságcserét, majd a népcsere május 28-i újraindítását követően a felfüggesztést június 4–8. között megismétli.

1948. június 4.

A magyar kormány a csehszlovák kormányhoz intézett újabb jegyzékében sürgeti a magyar kisebbségi sérelmek orvoslását, többek között a deportáltak szabad költözési jogának bizto-

sítását. A jegyzék szerint, amennyiben csehszlovák részről 7 napon belül nem érkezik megnyugtató válasz, a magyar kormány leállítja a lakosságcsereét.

1948. június 9.

A CSKP KB ülésén Klement Gottwald bejelenti, hogy mivel a magyar kisebbséget nem sikerült a némethez hasonlóan kitelepíteni, Csehszlovákia az országban maradó magyarok számára külpolitikai okok miatt kénytelen lesz némi jogokat biztosítani.

1948. június 12.

A június 4-i magyar jegyzék figyelmen kívül hagyása és a paritás elvének be nem tartása miatt a magyar kormány felfüggeszti a lakosságcsere végrehajtását. Magyar számítások szerint eddig az időpontig Csehszlovákiából 75 264 magyart telepítettek át Magyarországra, a Magyarországról Csehszlovákiába áttelepült szlovákok száma pedig 52 457.

1948. július 19.

A CSKP KB Elnöksége a kormány elé terjeszti a magyar kisebbség helyzetének rendezésére kidolgozott javaslatait: a magyarok visszakapják állampolgárságukat, felfüggesztik mezőgazdasági vagyonuk elkobzását, lehetővé teszik a deportáltak hazatérését, biztosítják magyar nyelvű sajtótermékek megjelentetését, az iskolaköteles gyermekek számára a magyar nyelvű oktatást, s engedélyezik, hogy a magyar lakosság a már meglévő társadalmi szervezetekben és egy magyar kulturális szervezetben tömörülhessen.

1948. július 21.

A Nemzetgyűlés 175/1948 sz. törvényével oly értelemben módosítja az általános munkakötelezettségről rendelkező elnöki dekrétumot, hogy az egyéves munkaszolgálat ideje kétszer egy évvel meghosszabbítható.

1948. augusztus 5–7.

Az SZLKP és az MDP küldöttsége tárgyalásokat folytat Pozsonyban a lakosságcsere további sorsáról. Megegyezésük értelmében a népcserét szeptember 1-jén újraindítják s az év végéig befejezik, miközben maximálisan 10 000 főt cserélnek ki. Ezen felül Magyarország az egyezmény VIII. cikke alapján átvesz még 1 500 háborús bűnöst, családtagokkal együtt maximálisan 5 000 személyt.

1948. szeptember 27–28.

A prágai pártvezetés jóváhagyását követően az SZLKP KB ülése – miközben többen megkérdőjelezik a magyarsággal szembeni politika megváltoztatásának szükségességét – szintén határozatot hoz a magyar kisebbség helyzetének rendezéséről.

1948. október 25.

A Nemzetgyűlés elfogadja a 245/1948 sz. törvényt "a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságáról", amely lehetővé teszi, hogy a magyarok visszakapják csehszlovák állampolgárságukat, amennyiben 90 napon belül hűségesküt tesznek a Csehszlovák Köztársaságra. Nem kaphatják meg az állampolgárságot többek között azok, akik "súlyosan vétettek a Csehszlovák Köztársaság vagy népi demokratikus rendszere ellen" és akiket a lakosságcsere-egyezmény alapján magyarországi áttelepítésre jelöltek.

1948. november 4.

A Megbízottak Testülete 26/1948 sz. rendeletével 50 hektárig megszünteti azon magyarok mezőgazdasági vagyonának elkobzását, akik megszerezték a csehszlovák állampolgárságot, de csak abban az esetben, ha azt az addigi konfiskációs jogszabályok alapján nem juttatták másnak.

1948. november 5.

A Reszlovakizációs Bizottság prágai utasításra határozatot hoz a részlovakizáció és a bizottság munkájának az év végéig történő befejezéséről. A részlovakizáció végleges adatai szerint összesen 410 820 személy nyújtott be részlovakizációs kérvényt, akik közül 326 679 személyt ismertek el szlovák nemzetiségűnek, 84 141 személy részlovakizálását ugyanakkor elutasították.

1948. november 11.

A Megbízottak Testülete határozatot hoz a magyar tanköteles gyermekek anyanyelven történő oktatásának biztosításáról.

1948. december 20.

Véget ér a csehszlovák–magyar lakosságcsere, noha néhány áttelepülő még 1949 tavaszán is érkezik Csehszlovákiából Magyarországra. A Csehszlovák Áttelepítési Bizottság adatai szerint Csehszlovákiából a lakosságcsere keretén belül, ill. azzal párhuzamosan összesen 89 660 magyart telepítettek át vagy települt át Magyarországra, Magyarországról ezzel szemben 71 787 szlovák települt át Csehszlovákiába. A Magyar Áttelepítési Kormánybizottság adatai szerint a Csehszlovákiából kitelepített magyarok száma 87 839, a Magyarországról Csehszlovákiába áttelepült szlovákoké pedig 71 215. A szlovákiai magyar nyelvterület népcsere által leginkább sújtott régiói a Felső-Csallóköz, a Mátyusföld, a Garam-mente és Gömör egyes települései voltak.

1949. január 7.

Megkezdődik a Csehországba deportált magyarok hivatalos transzportokkal történő hazaszállítása. 1949. április 15-ig 4 602 család (19 184 személy) települ vissza Szlovákiába, amelyek közül azonban csupán 2 070 család térhet vissza saját otthonába, 1 186 családot rokonainál, 1 346 családot pedig kiutalt lakásokban helyeznek el. 1949 januárjáig további 19 530 deportált már engedély nélkül visszatért Szlovákiába.

1949. június 21.

A lakosságcserét felügyelő csehszlovák–magyar Vegyesbizottság 66. sz. véghatározatával hivatalosan is befejezettek nyilvánítja a lakosságcserét, lehetővé téve egyúttal, hogy azok, akik a lakosságcsere során elszakadtak legközelebbi hozzátartozóiktól, áttelepülési, ill. viszköltözési kérelmet nyújtsanak be.

1949. július 25.

Csehszlovákia és Magyarország megkötö a két ország közötti függő pénzügyi és gazdasági kérdéseket rendező ún. csorbatói egyezményt, amellyel kölcsönösen lemondanak az állam, a közjogi és természetes személyek által a lakosságcsere-egyezmény és a békeszerződés alapján támasztható követelésekről, többek között a lakosságcsere magyar áttelepítettjei által hátrahagyott ingatlanvagyonból fakadó magyar követelésekről.

К Э П Е К

